

# ДИДАКТИКА



УДК 378.091.3-027.22:327

DOI: 10.31651/2076-5908-2025-3-158-165

**Вікторія ХВІСТ**

*кандидатка історичних наук, доцентка, завідувачка кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна  
ORCID <http://orcid.org/0000-0001-7449-8938>  
e-mail: [vika\\_hv@ukr.net](mailto:vika_hv@ukr.net)*

**Оксана СИЛКА**

*докторка історичних наук, доцентка, професорка кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0406-1938>  
e-mail: [omedalieva@ukr.net](mailto:omedalieva@ukr.net)*

**Лариса СИНЯВСЬКА**

*докторка історичних наук, професорка кафедри історії України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5575-5775>  
e-mail: [syniavska\\_larysa@ukr.net](mailto:syniavska_larysa@ukr.net)*

## ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРАКТИК У ВИВЧЕННІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

**Анотація. Мета.** У статті розглянуто інституалізацію аналітичних практик у вивченні зовнішньої політики в підготовці студентів-міжнародників на основі системного використання інструментів інформаційно-аналітичної діяльності в навчальному процесі. Показано, що курси «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародній діяльності» та «Зовнішня політика пострадянських країн» виступають майданчиками, де студенти не лише опановують теорію, а постійно застосовують аналітичні методи на реальному політичному матеріалі. Зокрема, у роботі студентів використовуються такі процедури, як: аналіз офіційних документів зовнішньої політики; порівняння рішень різних акторів у конфліктних ситуаціях; складання аналітичних записок; верифікація інформації з різних джерел; реконструкція послідовності подій; ідентифікація пропагандистських наративів; складання структурованих оглядів ситуацій. Застосування цих інструментів у рамках системних завдань (кейсові розбори, дебрифінги після симуляцій, аналітичні мему, групові дослідницькі проекти) переводить аналітичну діяльність зі статусу епізодичної вправи до сталої частини освітнього процесу. **Наукова новизна** полягає в тому, що аналітичні практики розглядаються не як методичні елементи, а як уже інституалізований механізм підготовки міжнародників, вбудований у зміст і процедури вивчення зовнішньої політики. Інституалізація таких практик у навчанні підвищує аналітичну готовність студентів до роботи в умовах інформаційної турбулентності та робить процес опанування зовнішньої політики не описовим, а практично-орієнтованим. У **висновках** обґрунтовано, що така інституалізація підвищує аналітичну готовність студентів до професійної діяльності в умовах інформаційної турбулентності та переводить вивчення зовнішньої політики з описового в практично-орієнтований формат.

**Ключові слова:** зовнішня політика, інформаційно-аналітична діяльність, критичне мислення, контрнاراتивність, верифікація джерела.

**Viktoriiia KHVIST**

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of International Relations and Social Sciences National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Kyiv, Ukraine*  
ORCID <http://orcid.org/0000-0001-7449-8938>  
e-mail: [vika\\_hv@ukr.net](mailto:vika_hv@ukr.net)

**Oksana SYLKA**

*Doctor of Historical Sciences, Professor of the Department of International Relations and Social Sciences National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Kyiv, Ukraine*  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0406-1938>  
e-mail: [omedalieva@ukr.net](mailto:omedalieva@ukr.net)

**Larysa SYNIAVSKA**

*Doctor of Historical Sciences, Professor of the Department of History of Ukraine, the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine*  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5575-5775>  
e-mail: [syniavska\\_larysa@ukr.net](mailto:syniavska_larysa@ukr.net)

**INSTITUTIONALIZATION OF ANALYTICAL PRACTICES  
IN THE STUDY OF FOREIGN POLICY IN THE TRAINING  
OF INTERNATIONAL RELATIONS STUDENTS**

**Abstract.** *The purpose of the article is to examine the institutionalization of analytical practices in the study of foreign policy in the training of international relations students based on the systematic use of information-analytical activity tools in the educational process. It is shown that the courses «Information-Analytical Activity in International Affairs» and «Foreign Policy of Post-Soviet Countries» serve as platforms where students not only master theory but also consistently apply analytical methods to real political material. In particular, students' work involves procedures such as: analysis of official foreign policy documents; comparison of decisions by different actors in conflict situations; preparation of analytical memos; verification of information from various sources; reconstruction of event sequences; identification of propagandistic narratives; compilation of structured situation reviews. The application of these tools within systematic tasks (case studies, debriefings after simulations, analytical memos, group research projects) elevates analytical activity from the status of an episodic exercise to a permanent component of the educational process. **The scientific novelty** lies in the fact that analytical practices are considered not as methodological elements but as an already institutionalized mechanism for training international relations specialists, embedded in the content and procedures of studying foreign policy. The institutionalization of such practices in education enhances students' analytical readiness for work in conditions of information turbulence and transforms the process of mastering foreign policy from a descriptive to a practically oriented one. **In the conclusions,** it is substantiated that such institutionalization increases students' analytical readiness for professional activity in conditions of information turbulence and shifts the study of foreign policy from a descriptive to a practically oriented format.*

**Keywords:** *foreign policy, information-analytical activity, critical thinking, counter-narrativity, source verification.*

**Постановка проблеми.** Сучасні геополітичні реалії – російсько-українська війна (з 2014 р.), зростання кількості гібридних операцій, криза класичних міжнародних інституцій, посилення глобальної конфронтації та девальвація міжнародного права – радикально змінюють вимоги до підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин. В умовах інформаційної турбулентності перед університетською освітою постає завдання не лише передавати знання про міжнародну політику, а й забезпечити системне опанування студентами аналітичних інструментів, необхідних для професійної діяльності в реальному середовищі. У такому контексті освіта перестає бути лише каналом знань і набуває функції практичної підготовки до інформаційно-аналітичної діяльності. Окремі дисципліни, наприклад «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Зовнішня політика країн пострадянського простору» та інші, створюють середовище, в якому

аналітичні практики інтегруються в навчальний процес не час від часу, а як регулярна, стандартизована і відтворювана частина підготовки. Робота з реальними кейсами, аналіз документів зовнішньої політики, реконструкція рішень акторів, верифікація джерел і порівняння поглядів – усе це переводить вивчення міжнародних процесів у формат цілеспрямованої аналітичної підготовки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання актуалізації підготовки спеціалістів, які володіють навичками інформаційно-аналітичної діяльності перебуває в центрі уваги окремих дослідників. Наголосимо на публікаціях І. Демуз [1], В. Загуменної та О. Кузьменко [2] Г. Іващенко та П. Отенка [3]. Однак наявні дослідження переважно зосереджені на загальних засадах інформаційно-аналітичної діяльності або на підготовці фахівців суміжних галузей, тоді як специфічний вимір набуття студентами-міжнародниками аналітичних навичок у процесі вивчення зовнішньої політики залишається недостатньо розробленим. Водночас у сучасній українській історіографії проблематика інституалізації набуття студентами-міжнародниками навичок інформаційно-аналітичної діяльності все ще потребує актуалізації.

**Мета** статті – актуалізувати інституалізацію інформаційно-аналітичних практик у процесі вивчення студентами-міжнародниками базових курсів, зокрема «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах» та «Зовнішня політика пострадянських країн».

**Виклад основного матеріалу.** У межах підготовки студентів спеціальності «Міжнародні відносини» інституалізація інформаційно-аналітичних практик може реалізовуватися через системне використання інструментів, які стають складовими навчального процесу як повторювана й очікувана складова опанування дисциплін інформаційно-аналітичного та зовнішньополітичного циклів. Йдеться не про разові фрагменти активного навчання, а про таке впровадження аналітичних інструментів, яке наявне в кожному змістовому блоці курсів і виступає обов'язковим елементом навчальних завдань. Саме регулярність, повторюваність і навчальна незамінність цих процедур дозволяє говорити про їхню інституалізацію як про усталену педагогічну норму, а не методичний експеримент.

Так, у підготовці студентів зі спеціальності «Міжнародні відносини» в НУБіП ці ознаки є наявними: аналітичні інструменти застосовуються не як методичні вставки, а як основа роботи з матеріалом у дисциплінах аналітичного та зовнішньополітичного спрямування. Початкове ознайомлення студентів-міжнародників з аналітичними практиками відбувається в межах курсу «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародній діяльності». На цьому етапі вони опановують базові підходи до роботи з політичною інформацією: принципи верифікації джерел, методи структурованого аналізу текстів зовнішньополітичного характеру, знайомляться з форматом аналітичних записок (policy brief), логікою побудови аргументації та базовими елементами деконструкції пропагандистських і маніпулятивних наративів. Надалі ці інструменти набувають практичного виміру в межах різних курсів. Одним із таких є «Зовнішня політика країн пострадянського простору», де інструменти інформаційно-аналітичної діяльності застосовуються до конкретних ситуацій і рішень на матеріалі нових незалежних держав Східної Європи та Євразії. Аналітичні методи вже не вивчаються як самостійний об'єкт, а активно впроваджуються у кейсові розбори, роботу з першоджерелами та симуляційні формати, що забезпечує перехід від теоретичної обізнаності до стійкої практики аналітичної роботи.

Поняття «пострадянський простір» є умовною аналітичною категорією, що використовується для позначення сукупності держав, які постали після розпаду СРСР у 1991 р. До цієї категорії зазвичай відносять нові незалежні держави, що постали після розпаду СРСР: Україну, Росію, Білорусь, Молдову, країни Південного Кавказу та Центральної Азії. Балтійські держави дедалі частіше не включають до цього кола з огляду на їхню швидку інтеграцію до євроатлантичних структур. Сам термін не має ані усталеного авторства, ані офіційного визначення: він сформувався у політичному, академічному та медійному вжитку 1990-х рр. як аналітичний опис спільного радянського спадку, що виявляється в інституційних нормах, правових практиках та моделях міжнародної поведінки нових держав. У сучасній науковій літературі поняття «пострадянський простір» трактується

насамперед як рамка для аналізу державотворчих процесів, конфліктів, зовнішньополітичних орієнтацій та ролі Росії, яка намагається позиціонувати себе як спадкоємця радянського проєкту. Водночас визначення «пострадянський простір» підлягає перегляду на предмет його легітимності, зокрема під методологічні та методичні обмеження [4].

Регіон нових незалежних держав Східної Європи та Євразії, що зберігає високу геополітичну напругу, є продуктивним навчальним полем для системного залучення аналітичних інструментів у вивченні зовнішньої політики. Війна, авторитарні режими, спроби демократичних переходів, активний зовнішній вплив і конкуренція нарративів змушують студентів працювати не з одним джерелом, а з масивами даних різної природи, зіставляти позиції акторів, вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки й аргументовано пояснювати зовнішньополітичні рішення. Саме така багатовимірність регіону робить його придатним для інституалізації аналітичних практик у навчальному процесі – не як спорадичних вправ, а як відтворюваного й обов'язкового елемента професійної підготовки. Логіка вибору емпіричного поля дослідження зумовлена тим, що нові незалежні держави Східної Європи та Євразії утворюють регіон, у якому зовнішня політика формується, переважно, під впливом війн, переорієнтацій, конкуренції центрів сили та боротьби за ідентичність. Така ситуація створює оптимальні умови для відпрацювання аналітичних процедур на матеріалі, який є водночас насиченим фактами, політично значущим і придатним для введення в навчальний процес [5].

Після розпаду СРСР нові незалежні держави продемонстрували різновекторні траєкторії розвитку: від швидкої демократичної консолідації та євроатлантичної інтеграції балтійських держав – до стабілізованих персоналістських автократій у Центральній Азії [6]. Група держав, серед яких Україна, Грузія та Молдова, проходять через революційні перетворення, окупації, тривалі конфлікти та зміну зовнішньополітичних орієнтирів. Така варіативність зовнішньої політики та внутрішньополітичного контексту створює широкий масив навчального матеріалу для аналізу взаємодії держав із наддержавами (ЄС, США, Китаєм, Росією), пояснення мотивації політичних акторів та оцінювання наслідків ухвалених рішень. Особливу аналітичну цінність становлять збройні конфлікти, що виникли або поновилися після 1991 р.: Придністров'я, Абхазія й Південна Осетія, Нагірний Карабах, а також Україна. Ці кейси містять конкуренцію нарративів, різні стратегії правової легітимації, участь зовнішніх сил і тривалу інформаційну боротьбу, що дозволяє у навчальному процесі опрацьовувати інструменти аналізу джерел, верифікації інформації, деконструкції пропагандистських меседжів та реконструкції причинно-наслідкових зв'язків. Поза військовим виміром регіон надає матеріал для аналізу інструментів м'якої сили, гібридних стратегій та економічного тиску. Порівняння, наприклад, інформаційної політики Білорусі, Росії та України після 2014 р. демонструє, як модифікується медіапростір під впливом конфліктів і зовнішніх акторів, що уможливорює відпрацювання аналітики неочевидних механізмів впливу. Окремим аналітичним блоком виступають реакції міжнародних організацій (ОБСЄ, РЄ, ООН, ЄС) на кризи в регіоні. Дослідження ефективності цих інструментів дозволяє студентам оцінювати межі впливу міжнародного права та функціонування норм у конфліктних умовах. Отже, другим чинником, що робить цей регіон аналітично придатним, є варіативність зовнішньополітичних орієнтацій нових держав – від інтеграції до ЄС і НАТО до тяжіння до Москви, Пекіна, а також до моделей обмеженої або балансувальної позаблоковості. Такий стан дає можливість застосовувати порівняльний аналіз, відстежувати зміну зовнішньополітичних пріоритетів, пояснювати фактори переорієнтації та перевіряти стійкість зовнішньополітичних доктрин.

Третім параметром є інтенсивність інформаційних протистоянь у цьому регіоні, де офіційні позиції, медійні нарративи, пропагандистські конструкти та незалежні експертні оцінки співіснують у паралельних площинах. Це створює можливість навчати верифікації джерел, ідентифікації маніпуляцій і реконструкції альтернативних пояснювальних моделей. Таким чином, зовнішня політика нових незалежних держав Східної Європи та Євразії виконує у навчальному процесі функцію аналітичного тренажера – матеріального поля, на якому інституалізуються інформаційно-аналітичні практики: робота з документами зовнішньої політики, кейс-аналіз конфліктних ситуацій, моделювання сценаріїв дій акторів

та оцінювання політичних рішень. Багатовимірність і динамічність регіону дозволяють перетворювати курси зовнішньополітичного циклу зі змістово-описових на аналітично орієнтовані [7; 8].

Ми виходимо з того, що інституалізація інформаційно-аналітичних практик у вищій освіті означає їх перехід до статусу структурно закріпленої, повторюваної та методично регламентованої складової навчального процесу, на відміну від не системного елементу. У підготовці студентів-міжнародників вона полягає у включенні аналітичних процедур (опрацювання офіційних зовнішньополітичних документів, порівняння позицій акторів, перевірка достовірності джерел, підготовка policy brief, сценарний аналіз тощо) у зміст і формат освітніх дисциплін. Для опанування навчальних курсів із вивчення зовнішньої політики у системі міжнародних відносин це має особливе значення, оскільки предмет вивчення – конфлікти, зміни, змагання інформаційних впливів – сам по собі генерує потребу у вміннях виявляти приховані мотиви учасників міжнародного процесу, розрізняти пропагандистські наративи, співставляти офіційні позиції з альтернативними джерелами [9]. Вивчення зовнішньої політики регіонів із високою концентрацією ризиків і конфліктів, такий як нові незалежні країни Східної Європи та Євразії, стає придатним середовищем для інституалізації аналітичних практик у підготовці студентів-міжнародників, а розвиток критичного мислення постає не декларативною метою, а прямим наслідком їхнього системного запровадження. У такому звучанні методи і прийоми інформаційно-аналітичної діяльності виступають не фрагментарною частиною навчального курсу, а, частково його методологічною основою.

У системі підготовки фахівців з міжнародних відносин ключовим освітнім завданням є не передача фактологічних знань, а забезпечення здатності студентів працювати з інформацією аналітичними методами – зіставляти джерела, виявляти упередженості, відокремлювати позиції від запропонованих та формулювати обґрунтовані висновки. У суспільствознавчих дисциплінах такі спроможності формуються не через переказ змісту, а через сталі практики дотичності студентів до аналітичних процедур: аналізу документів, порівняння позицій акторів, контекстуалізації подій, виявлення послідовності та логіки рішень. Саме у такому полі виконуються й ті освітні функції, які традиційно пов'язують із розвитком критичного мислення – здатності ставити під сумнів вихідну інформацію, перевіряти її достовірність і продукувати власні обґрунтовані судження. Сучасні умови – інформаційне перенасичення, поширення дезінформації, поляризація публічних дискурсів – унеможливають підготовку студентів-міжнародників на основі репродуктивних моделей навчання. Аналіз зовнішньої політики як навчального елементу та діяльності має бути організований таким чином, щоб робота з емпіричним матеріалом включала не лише ознайомлення, а й практичну апробацію інструментів трактування, перевірки та оцінювання.

Таким чином, вивчення зовнішньої політики нових незалежних держав Східної Європи та Євразії виконує в освітньому процесі функцію аналітичного поля, на якому інституалізуються методи опрацювання міжнародних ситуацій – дослідження документів, декомпозиція конфліктів, порівняльна інтерпретація, оцінка джерел, моделювання сценаріїв та інші [10; 11]. Вони забезпечують не лише предметне розуміння регіону, а й сталі умови для системного впровадження аналітичних практик у підготовку студентів-міжнародників.

Одним із центральних елементів такої практики є *робота з документами* зовнішньої політики. Варто системно використовувати офіційні стратегії, дипломатичні ноти, резолюції міжнародних організацій, заяви МЗС, транскрипти засідань, тексти угод та аналітичні огляди, які підлягають не репродукції знань, а декомпозиції на складові: інтереси актора, предмет регулювання, інструменти тиску, очікувані результати та фактичні наслідки. Такий формат роботи привчає студентів застосовувати процедуру аналізу як стандарт взаємодії з матеріалом, а не як виняток від традиційної лекційної подачі. Широко застосовується *кейсовий аналіз* (case study) як інструмент повторювального моделювання реальних ситуацій зовнішньої політики. Важливо працювати з кейсами конфліктів, санкційної політики, угод про безпеку, дипломатичних провалів, змін зовнішньополітичних пріоритетів. На відміну від описових форматів, кейс у навчальному процесі

використовується не як ілюстрація, а як задача на розв'язання: студент повинен ідентифікувати проблему, визначити ключових акторів, реконструювати мотиви дій, побудувати альтернативні сценарії й обґрунтувати політичне рішення. *Сценарний аналіз* також функціонує як інституалізований інструмент. Студентам пропонується не лише фіксувати поточний стан зовнішньополітичної ситуації, а й конструювати можливі траєкторії її розвитку: інерційний, конфліктний, ескалаційний, компромісний, зовнішньо нав'язаний тощо. Це переносить роботу з матеріалом із площини фіксації фактів у площину прогнозування, яка є обов'язковою навичкою в професійному середовищі міжнародників.

Також послідовно використовуються інструменти *політичної записки* (policy brief) та *аналітичних меморандумів*. Студенти виконують завдання зі структурованої підготовки коротких аналітичних документів, адресованих умовному політичному замовнику. Від них очікується не конспект інформації, а вироблення позиції: чітке формулювання проблеми, обґрунтоване пояснення її міжнародної значущості, зіставлення альтернативних рішень та аргументований вибір одного з них. Регулярно використовується *порівняльна інтерпретація зовнішньополітичних нарративів* як окремий формат аналітичної роботи. Ми пропонуємо студентам співставляти офіційні позиції різних акторів, заяви міжнародних організацій, медійні комунікації, експертні оцінки та матеріали пропагандистського походження. Такий підхід передбачає виявлення точок розходження, визначення джерел легітимації кожного нарративу та пояснення того, як інформаційні конструкти впливають на зовнішньополітичні рішення.

Суттєве місце посідають *симуляції переговорів* як формат інституалізованої аналітичної діяльності. Студенти не лише імітують роль акторів, а й мусять забезпечити причинно-наслідкову відповідність між вихідною інформацією, інтересами учасників та обраною переговорною стратегією. Після симуляції обов'язковим елементом є *дебрифінг* – аналітичне відтворення процесу, оцінка обґрунтованості прийнятих рішень і порівняння очікуваних та фактичних дипломатичних результатів. Ми прагнемо отримати від студентів не лише кінцевий результат, а й пояснення логіки його отримання: які критерії оцінювання були застосовані, які джерела було відкинуто та з яких причин, які альтернативні тлумачення було розглянуто і чому обраний варіант визнано найбільш обґрунтованим. Це переводить навчальну діяльність з площини факту в площину аргументації, що відповідає очікуваній моделі професійної поведінки у сфері міжнародної аналітики. Наявність дебрифінгу як обов'язкової частини симуляції є маркером інституалізації: він перетворює рольову модель із практики імітації на інструмент дедуктивного аналізу. *Версифікація джерел* і робота з первинними документами також застосовуються як ustalена норма. Ми системно наголошуємо на тому, що будь-який аналітичний висновок студента повинен мати джерельне підтвердження та пройти базову перевірку на достовірність: походження джерела, політична заангажованість, мета появи, контекст поширення, порівняння з альтернативними даними [12].

Таким чином, повторюваність вищеозначених підходів у різних курсах як обов'язкових, фіксує їх як інституціонально закріплені елементи навчання інформаційно-аналітичної діяльності. Важливо зафіксувати, що аналітичні інструменти не існують у вакуумі, а взаємно підсилюють один одного. Експертиза документів готує підґрунтя для кейсової реконструкції подій; кейсовий підхід створює матеріал для сценарного прогнозування; симуляції переговорів вимагають попередньої роботи з джерелами та формують підстави для аналітичного дебрифінгу; policy brief є продуктом, який інтегрує результати всіх попередніх аналітичних процедур. Така зв'язаність елементів свідчить про існування не набору методів, а функціональної системи, що має завершений характер і виконує роль методологічного ядра курсу.

Окремої уваги заслуговує відмінність між несистемним та інституалізованим впровадженням аналітичних інструментів, оскільки саме вона визначає якісну зміну освітнього процесу. *Епізодичне використання* означає ситуацію, коли аналітичні завдання з'являються нерегулярно, виконуються час від часу, не накладаються на всі змістові блоки дисципліни та не мають обов'язкового логічного продовження у вигляді перевірки, дебрифінгу чи повторного залучення в новому контексті. *Інституалізоване використання*,

навпаки, характеризується повторюваністю в межах курсу та між курсами, обов'язковістю (вони не є опцією викладача, а структурною частиною навчання), процедурною завершеністю (аналіз не закінчується на виявленні фактів, а переходить у висновки, аргументацію та рефлексію) та незалежністю від персонального стилю викладача. У результаті інституалізація аналітичних практик змінює сам статус освітньої взаємодії. Студент перестає бути споживачем інформації та стає виконавцем аналітичних дій. Для підготовки міжнародників це є ключовим, оскільки професійне середовище вимагає не знати подію, а пояснювати її, не повторювати позицію актора, а реконструювати її логіку, не повідомляти дані, а робити з них висновки. Таким чином, інституалізація аналітичних практик у підготовці студентів спеціальності «Міжнародні відносини» в НУБіП України виступає не лише педагогічною особливістю окремих курсів, а й чинником зміни моделі підготовки – від інформаційно-репродуктивної до аналітично-орієнтованої.

Вивчення базових процесів зовнішньої політики нових незалежних країн у підготовці студентів-міжнародників виступає не лише тематичним компонентом курсу, а навчальним полем для відпрацювання аналітичних процедур. Включення існуючих кейсів, як то конфліктів, структурних зсувів, ревізійністських практик, інформаційних війн, формує здатність працювати з неоднорідними нарративами, розпізнавати приховані інтереси акторів та відновлювати причинно-наслідкову логіку подій. Саме така робота з емпіричним матеріалом виступає каталізатором розвитку критичного мислення, оскільки змушує студента не відтворювати інформацію, а будувати власні судження на підставі перевірених даних і аргументів. Робота з матеріалом зовнішньої політики вчить не фіксувати події, а ставити пояснювальні запитання: що зумовило рішення, чия точка зору домінує, які альтернативні пояснення існують, як реагували зовнішні актори? У такому разі критичне мислення не декларується як самостійна мета, а формується як практичний результат системного введення в дію аналітичних інструментів. Набуті в цьому полі інформаційно-аналітичні навички є ядром професійної готовності майбутнього міжнародника, який приймає рішення в умовах турбулентності та інформаційного тиску. Таким чином, інституалізація аналітичних практик у вивченні зовнішньої політики нових держав Східної Європи та Євразії виконує подвійну функцію: забезпечує опанування предметної області та одночасно формує критично мислячого фахівця і громадянина, здатного діяти у складному інформаційному середовищі, підтримуючи стандарти раціональності, доказовості та відповідальності.

**Висновки.** Інституалізація інформаційно-аналітичних практик у підготовці студентів-міжнародників засвідчує перехід від описового освоєння базових знань зовнішньої політики нових незалежних країн Східної Європи та Євразії до системної роботи з емпіричним матеріалом і структурованими методами аналізу. «Пострадянський простір», як поле конфліктів, динамічних змін і конкуренції зовнішніх впливів, створює умови для формування критичного мислення через верифікацію джерел, порівняння нарративів і аналітичне відтворення послідовності факторів і результатів. Методичне залучення кейс-аналізу, роботи з першоджерелами, симуляцій переговорів і дебрифінгів переводить аналітичну діяльність зі статусу нестійкої вправи у стійку компоненту освітнього процесу. Така конфігурація підготовки не лише підвищує професійну готовність випускників до роботи в умовах інформаційної турбулентності, а й виконує громадянську функцію – формує здатність відповідально мислити, протидіяти маніпуляціям і орієнтуватися на принципи доказовості у публічній сфері.

### Список літератури

1. Демуз І. Підготовка фахівців-аналітиків соціально-комунікативної сфери у закладах вищої освіти України. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 22, т. 1. С. 103–110.
2. Загуменна В., Кузьменко О. Інформаційно-аналітична діяльність як наукова та навчальна дисципліна: еволюція, тенденції розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 102–107.
3. Іващенко Г., Отенко П. Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в галузі міжнародних відносин. *Бізнес-інформ*. 2024. № 9. С. 27–37.

4. Костюченко Ю., Пушкар В. «Пострадянський простір»: соціальна реальність чи політичне кліше? *Social Transformation Sentinel*. 2021. № 2. С. 21–35.
5. Brzezinski Z. *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books, 1997. 256 p.
6. Europe-Asia Studies. Publishes on the history and current political, social and economic affairs of the former communist countries of the Soviet Union, Eastern Europe and Asia. URL: <https://www.tandfonline.com/journals/ceas20>.
7. Plazova T. (et al.). Information Warfare as an Instrument of Geopolitical Influence on Ukraine: Main Aspects and The State's Response. *International Journal of Religion*. 2024. Vol. 5. P. 121–130.
8. Bakirov A., Suleimenov I. Theoretical Bases of Methods of Counteraction to Modern Forms of Information Warfare. *Computers*. 2025. Vol. 14.
9. Жумбей М., Руснак Л., Лагодич Т. Формування критичного мислення у студентів закладів вищої освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 4. С. 17–22.
10. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору / ред. А. Бульвінський. Київ: Фенікс, 2017. 288 с.
11. Ляшенко Т. Трансформація політичних систем в країнах Центральної Азії: національний та регіональний аспекти. Київ: ППІЕНД, 2011. 288 с.
12. Ліпінська А. Вивчення методів інформаційно-аналітичної діяльності майбутніми фахівцями з документознавства та інформаційної діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 7.

### References

1. Demuz, I. (2018). Training of specialist analysts in the socio-communicative sphere in higher education institutions of Ukraine. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Actual Issues of Humanities]*, 22/1, 103–110 [in Ukrainian].
2. Zahumenena V., Kuzmenko O. (2022). Information-analytical activity as a scientific and educational discipline: evolution, development trends. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia [Library Science. Records Management. Informology]*, 4, 102–107 [in Ukrainian].
3. Ivashchenko H., Otenko P. (2024). Development of information-analytical activity in the field of international relations. *Biznes-inform [Business-Inform]*, 9, 27–37 [in Ukrainian].
4. Kostiuchenko Yu., Pushkar V. (2021). “Post-Soviet space”: social reality or political cliché? *Social Transformation Sentinel*, 2 (3–4), 21–35 [in Ukrainian].
5. Brzezinski Z. (1997). *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York.
6. Europe-Asia Studies. Publishes on the history and current political, social and economic affairs of the former communist countries of the Soviet Union, Eastern Europe and Asia. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/journals/ceas20>.
7. Plazova T. (et al.). (2024). Information Warfare as an Instrument of Geopolitical Influence on Ukraine: Main Aspects and The State's Response. *International Journal of Religion*, Volume: 5/2, 121–130.
8. Bakirov A., Suleimenov I. (2025). Theoretical Bases of Methods of Counteraction to Modern Forms of Information Warfare. *Computers*, 14.
9. Zhumbey M., Rusnak L., Lahodych T. (2024). Formation of critical thinking in students of higher education institutions. *Akademichni studii. Serii «Pedagogika» [Academic Studies. Series «Pedagogy»]*, 4, 17–22 [in Ukrainian].
10. Bulvinskyi, A. (ed.) (2017). Peculiarities of socio-political modernization of post-Soviet countries. Kyiv [in Ukrainian].
11. Liashenko, T. (2011). Transformation of political systems in Central Asian countries: national and regional aspects. Kyiv [in Ukrainian].
12. Lipinska, A. (2017). Study of methods of information-analytical activity by future specialists in records management and information activity. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok [Public Administration: Improvement and Development]*, 7 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 3.10.2025  
Схвалено до друку / Accepted: 22.10.2025